

2018

Частина 1

Буквар

М. С. Вашуленко
О. В. Вашуленко

1

М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко

Українська мова

Буквар

Частина 1

М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко

Українська мова

Буквар

Підручник для 1 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Київ
Видавничий дім «Освіта»
2018

УДК 811.161.2*кл1(075.2)
В23

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(*наказ Міністерства освіти і науки України Від 06.07.2018 № 734*)

ВИДАНО ЗА ДЕРЖАВНІ КОШТИ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

А в т о р и :

М. С. Вашуленко — академік Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор;

О. В. Вашуленко — науковий співробітник відділу початкової освіти Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України

Вашуленко М. С.

В23 Українська мова. Буквар : підруч. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1 / М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2018. — 112 с. : іл.

ISBN 978-617-656-884-1.

УДК 811.161.2*кл1(075.2)

ISBN 978-617-656-884-1

© Вашуленко М. С., Вашуленко О. В., 2018
© Видавничий дім «Освіта», 2018

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Музика *Михайла Вербицького*
Слова *Павла Чубинського*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

ЛЮБІ ДІТИ!

У ваших руках Буквар — перший шкільний підручник з української мови.

За Букварем ви навчитеся читати і тоді зможете прочитати про все, що є на світі.

Тож у добру путь, наші маленькі друзі!

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

— розповідаю, обговорюю

— читаю повільно

— читаю швидко

— працюю в парі або групі

— зробіть

— розіграйте

Для дорослих

На сторінках підручника подано QR-коди, у яких зашифровано адресу веб-сторінки, що містить аудіо чи відео. Для того щоб скористатися QR-кодом, установіть спеціальне програмне забезпечення на смартфоні або планшеті. Наприклад, для пристроїв з операційною системою Android запустіть застосунок Google Play Market та завантажте програму Powerful QR Code Scanner A+ або будь-яку аналогічну. Завантажити програми для зчитування QR-кодів для інших операційних систем допоможуть відповідні застосунки: Windows Mobile — Windows Store, iOS — App Store.

ЗДРАСТУЙ, ШКОЛО!

- Розкажи, куди йдуть діти. Який у них настрій?
- Що приготувала тобі родина для навчання у школі?
- Хто супроводжував тебе до школи? Який у тебе був настрій?

Послухайте вірш. Назвіть, хто супроводив Петруся до школи.

Я ВЧУСЯ ЗНАЙОМИТИСЯ, СПІЛКУВАТИСЯ

Послухайте розповідь. Чого ви хочете навчитися у школі?

● Для чого люди знайомляться?

Розкажи, хто на малюнках користується письмовим мовленням, а х то — у снім.

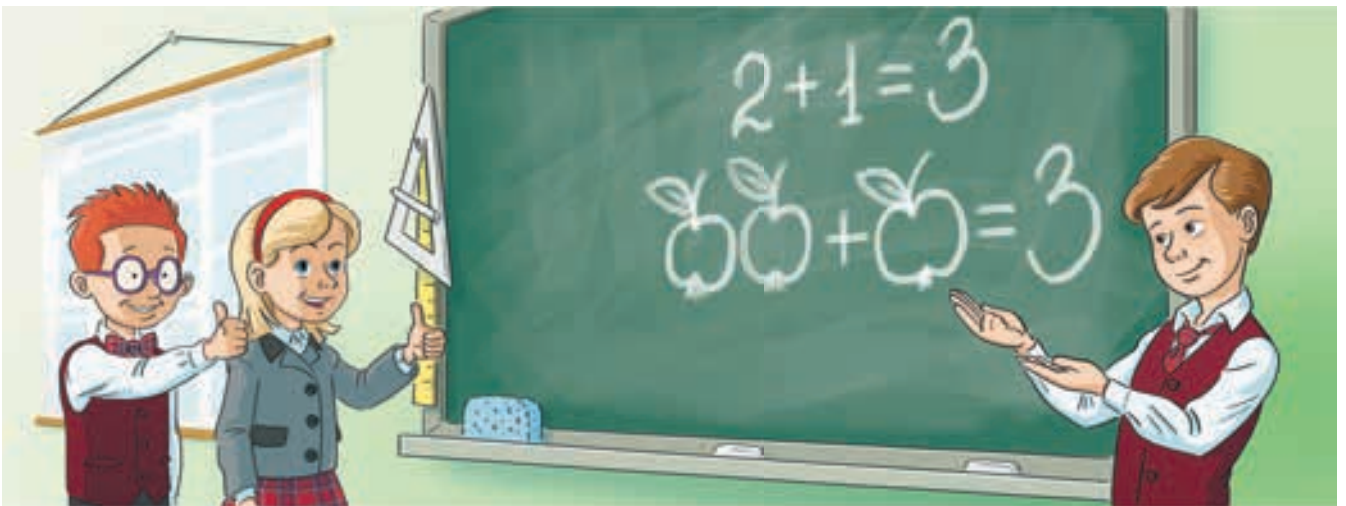

Як люди можуть вітатися? Розіграйте сценки вітання.

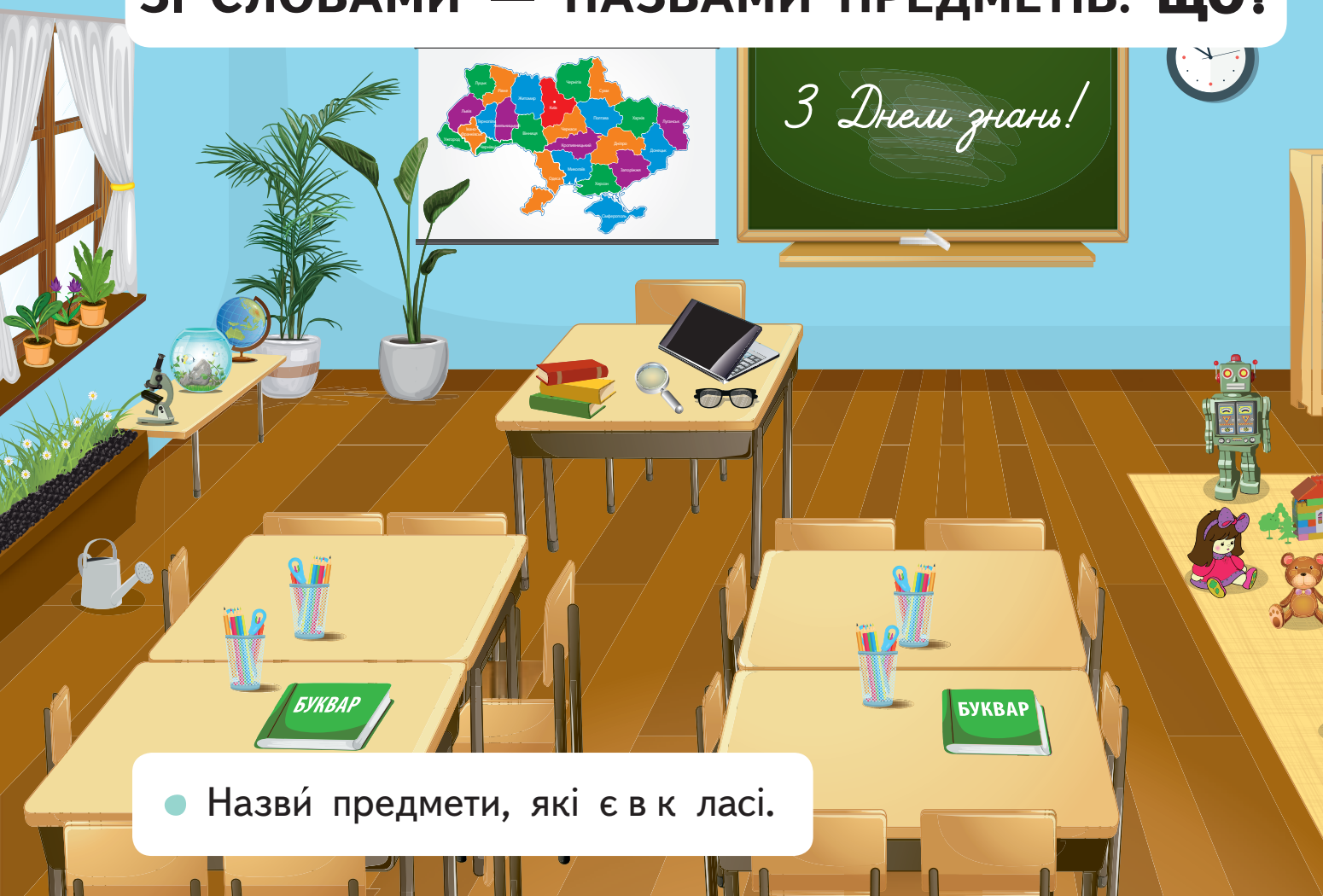
- Що означають жести учнів?

- Замість яких слів використано ці жести?

ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ ЗІ СЛОВАМИ — НАЗВАМИ ПРЕДМЕТІВ. ЩО?

- Назви предмети, які є в класі.

- Який предмет зайвий?
Поясни чому.

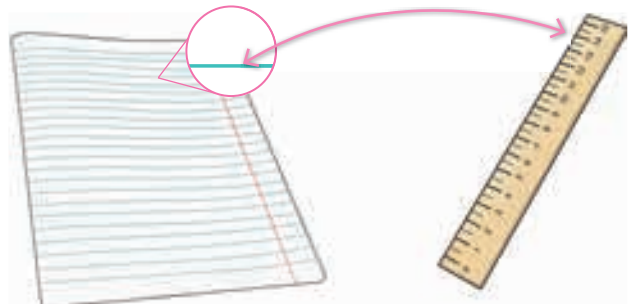
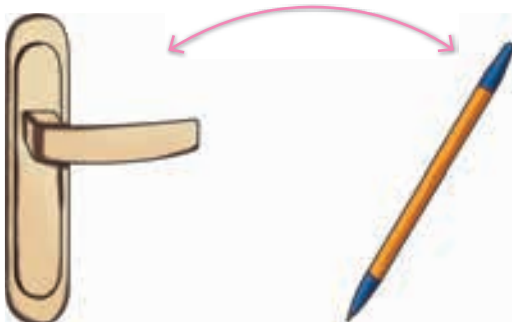
Послухайте вірш про те, як хлопчик Миколка
складав свій ранець.

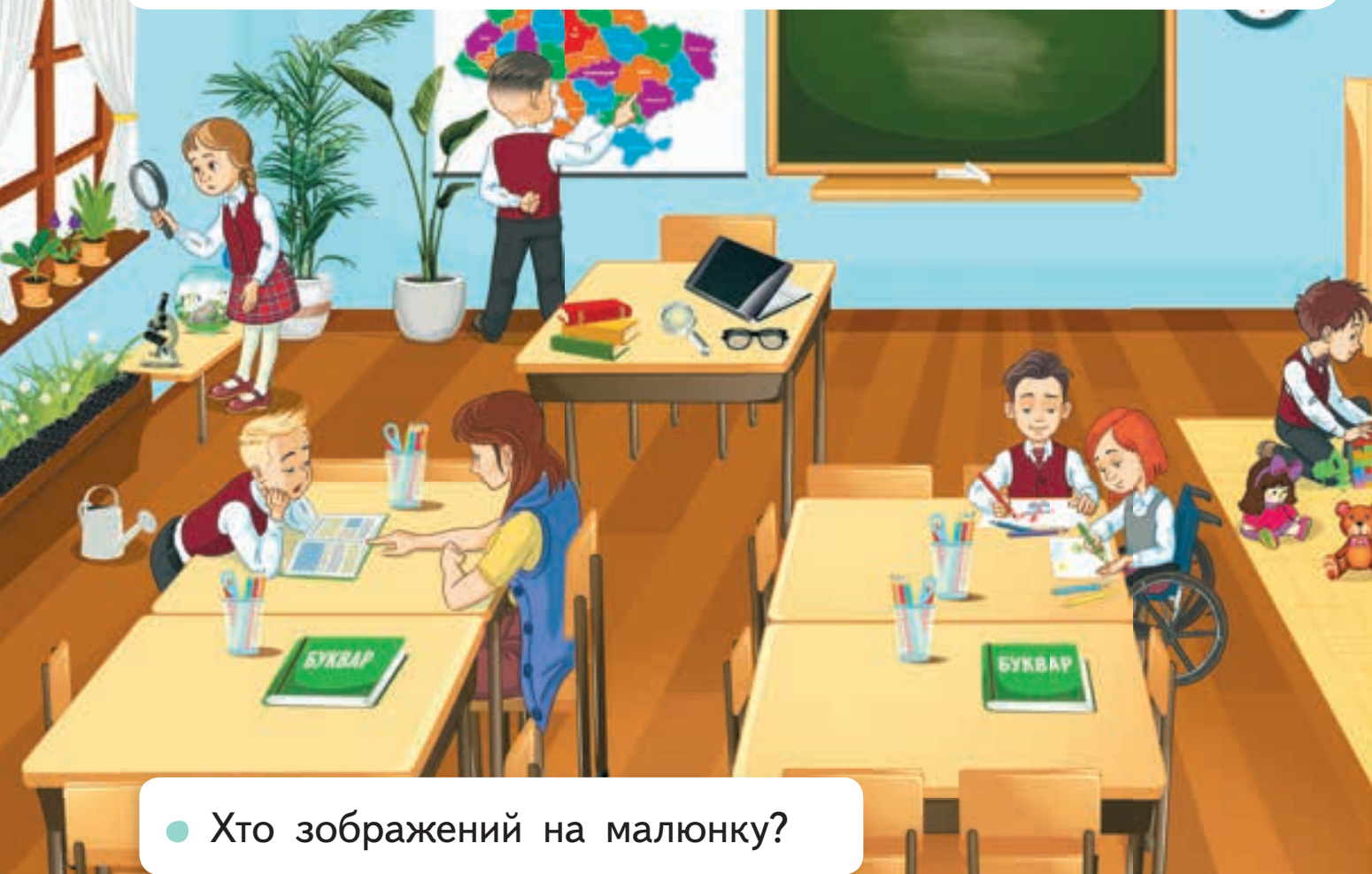
- Знайди п'ять відмінностей між малюнками.

- Розглянь намальовані предмети. Що їх об'єднує?

ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ ЗІ СЛОВАМИ — НАЗВАМИ ПРЕДМЕТІВ. ХТО?

● Хто зображений на малюнку?

● Хто зображений на малюнку? Назви членів своєї родини.

- Хто пече пиріг?
Хто рибалить?

- Хто з домашніх тварин живе поруч із тобою?

Послухайте вірш і скажіть, скільки членів сім'ї в ньому згадується.

ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ ЗІ СЛОВАМИ — НАЗВАМИ ДІЙ. ЩО РОБИТЬ?

Розкажи, хто що робить.

Розкажи, які це уроки. Що роблять учні?

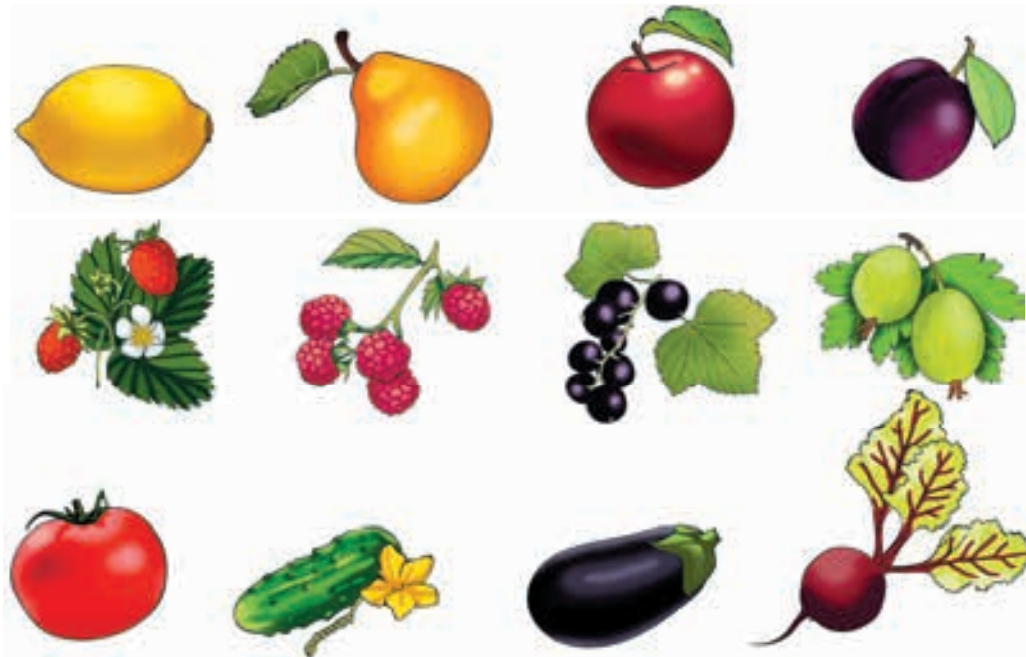
Розкажи, що роблять діти у вільний час.

Розкажи, чим захоплюєшся ти.

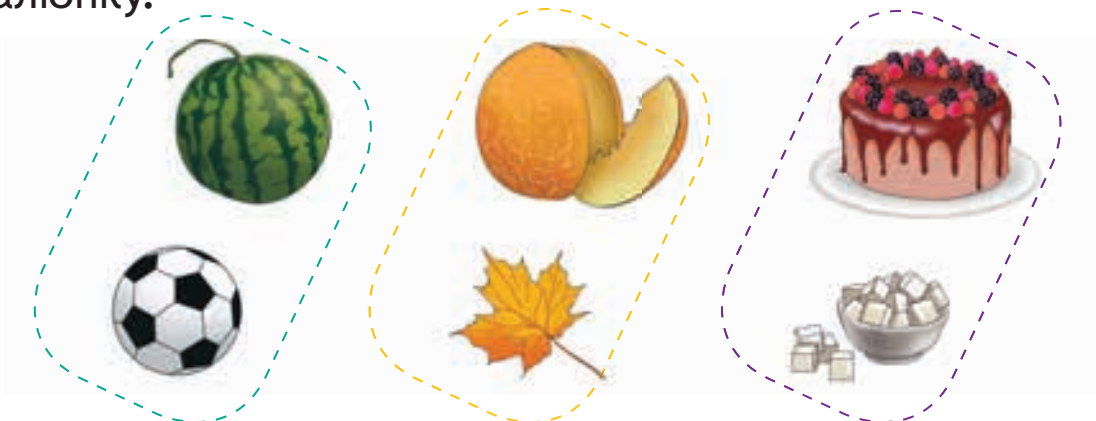
ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ ЗІ СЛОВАМИ — НАЗВАМИ ОЗНАК. ЯКИЙ? ЯКА? ЯКЕ? ЯКІ?

- Назви зображені у кожному ряду предмети одним словом. Розкажи, які вони.

Склади свою розповідь про будь-який фрукт, ягоду або овоч.

- Поясни, що спільного у предметів на кожному малюнку.

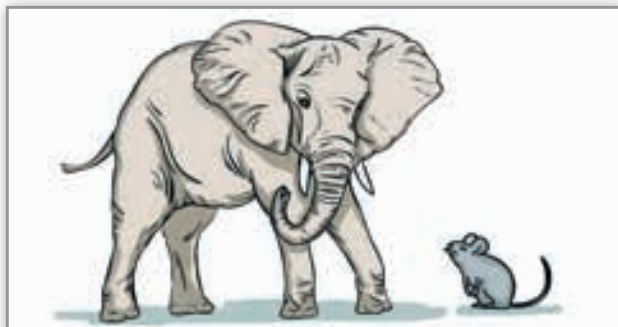

Перегляньте відео. Складіть розповідь про один з овочів гарбузової родини.

- Чим відрізняються предмети на кожному малюнку?

- Назвіть предмет, про який можна сказати, що він зелений, круглий, прозорий.

Послухайте вірш. Назвіть слова з вірша, що відповідають на питання **яка? який? які?**

ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ ЗІ СЛОВАМИ, ЯКИМИ НАЗИВАЮТЬ КІЛЬКІСТЬ ПРЕДМЕТІВ

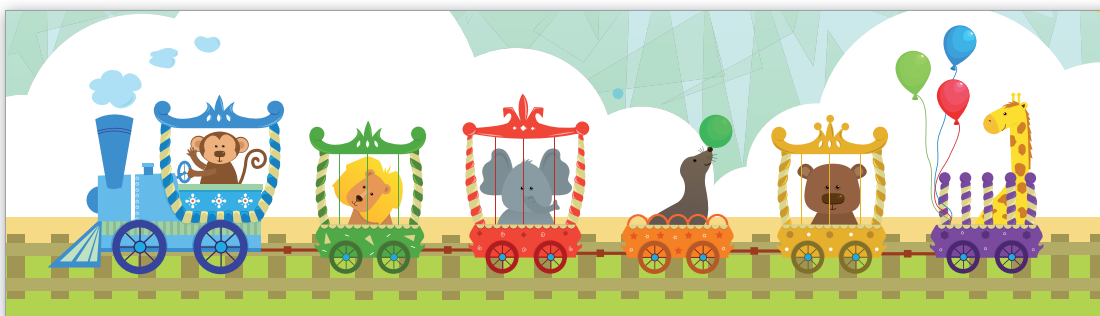
- Що стоїть у шаф і? Назви предмети одним словом. Скільки предметів на кожній полиці? Якою по порядку висить червона чашка?

- Скільки предметів на малюнку? Дайте їм загальну назву. Що тут зайве?

- Скільки вагонів у поїзді? Скільки тварин їде в поїзді?

- Скільки років виповнилося зайчику? Скількох гостей чекає зайчик? Чи правильно він накрав стіл?

Послухайте вірш і скажіть, який посуд у ньому згадується.

ДОСЛІДЖУЮ РЕЧЕННЯ

Послухайте вірш. Назвіть професії, згадані у вірші.

- Склади речення за малюнками і схемами.

┌ ─ ─ ─ .

┌ ─ .

┌ .

Перегляньте відео. Розкажіть, ким ці діти мріють стати.

- Люди яких професій роблять ці речі?

Розкажи про професії людей, які працюють на цій вулиці.

ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ ЗІ ЗНАКАМИ В КІНЦІ РЕЧЕННЯ . ? !

- Склади речення за малюнком зі знаком .

- Склади речення за малюнками зі знаком ?

- Склади речення за малюнками зі знаком !

- Склади речення за малюнком зі знаками . ? ! .

Розкажи, що роблять діти.

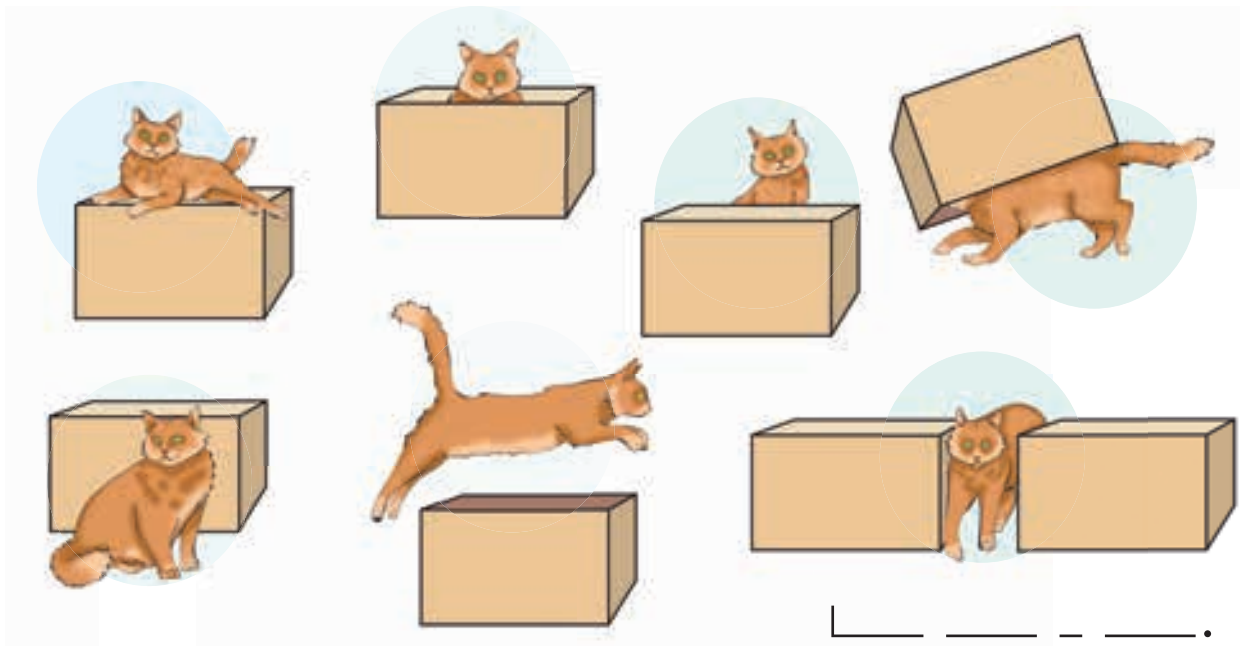

- Чи є ці рибки в акваріумі?

ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ ЗІ СЛУЖБОВИМИ СЛОВАМИ

- Склади речення за малюнками і схемою. Уживай слова **на, у, за, під, перед, через, між**.

- Склади речення за малюнками і схемами. Використовуй службові слова.

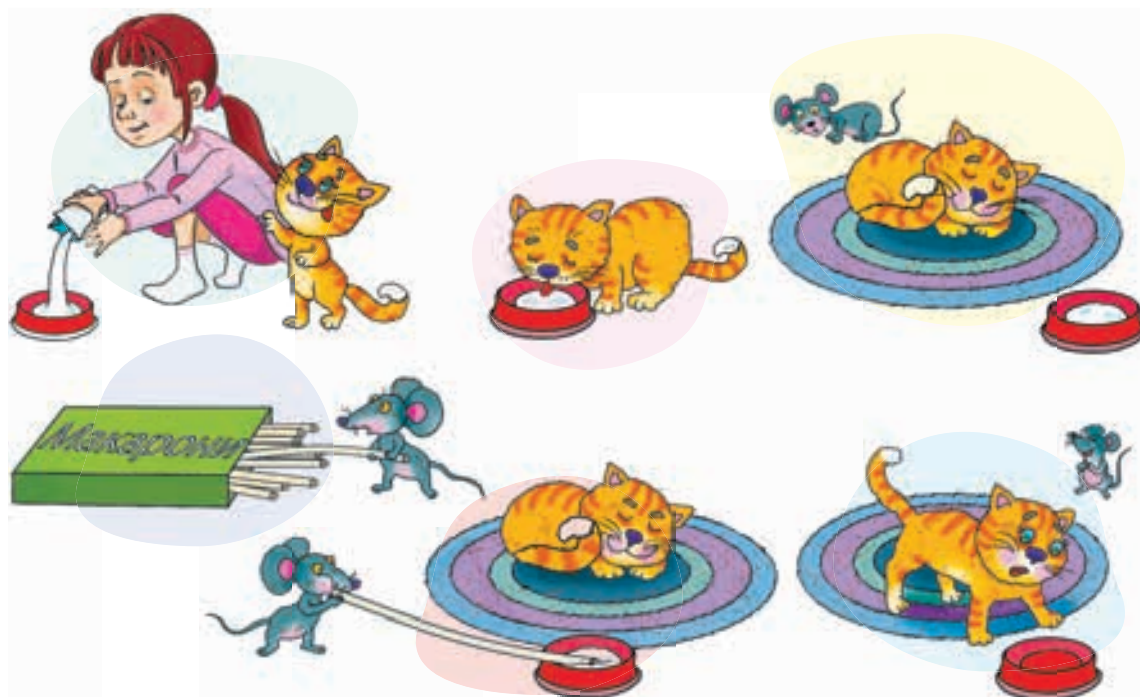

Розкажи, що роблять діти. Хто де сховався?

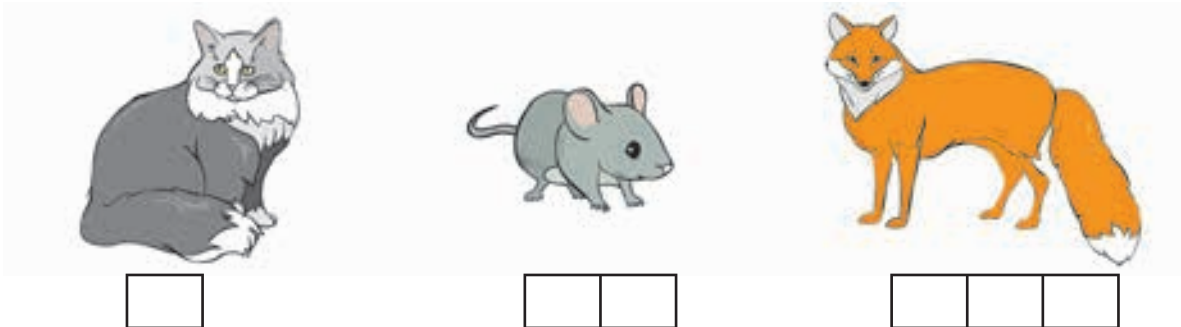

Склади розповідь за малюнками.

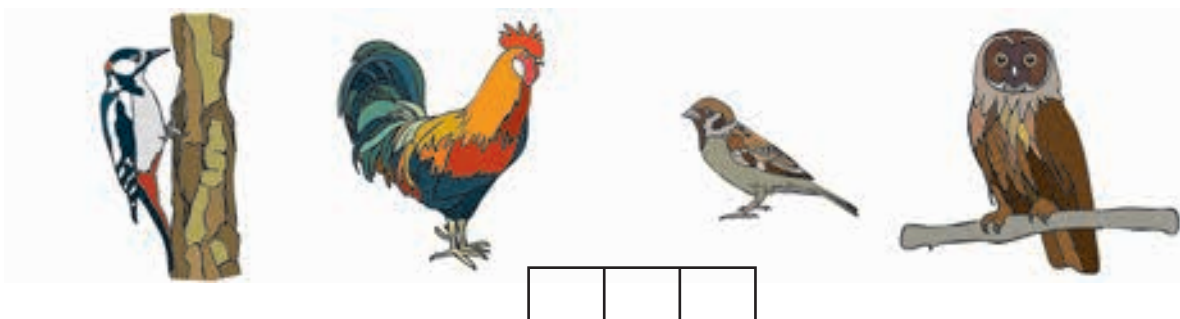

ДІЛЮ СЛОВА НА СКЛАДИ

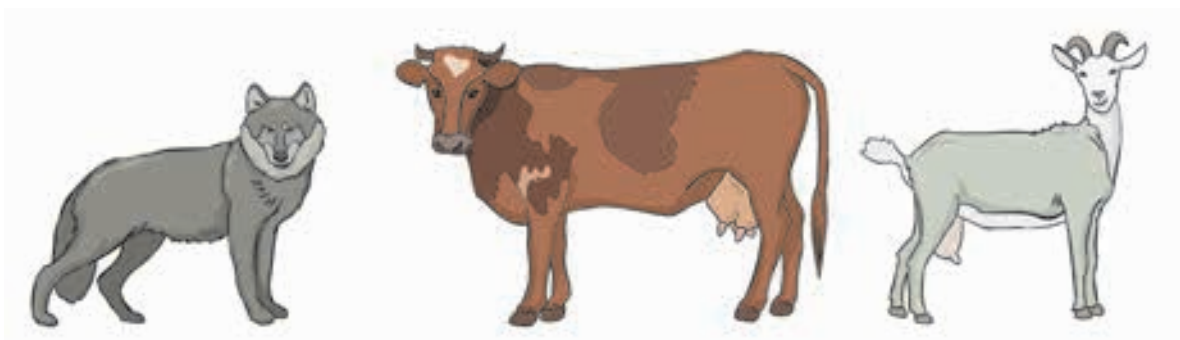
- Назви тварин. Визнач кількість складів у кожному слові.

- До назви якого птаха подано схему?

- У назві якої тварини найменша кількість складів?

- У назві якої комахи найбільша кількість складів?

Послухайте вірш. Назвіть тварин, яких згадано в ньому.

Розкажи, куди прийшли діти. Кого вони там побачили?

Складіть розповідь за малюнками.

ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ З НАГОЛОСОМ У СЛОВАХ

- Назви кожен предмет. Визнач у словах наголошений склад.

	́
--	---

	́
--	---

	́	
--	---	--

- Назви предмет, до якого подано схему.

	́	
--	---	--

- Назви предмет із наголошеним другим складом.

- Назви зайвий предмет. Поясни свій вибір.

Послухайте вірш і скажіть, який одяг у ньому згадується.

Поміркуй, що до чого пасує.

Склади розповідь за малюнками.

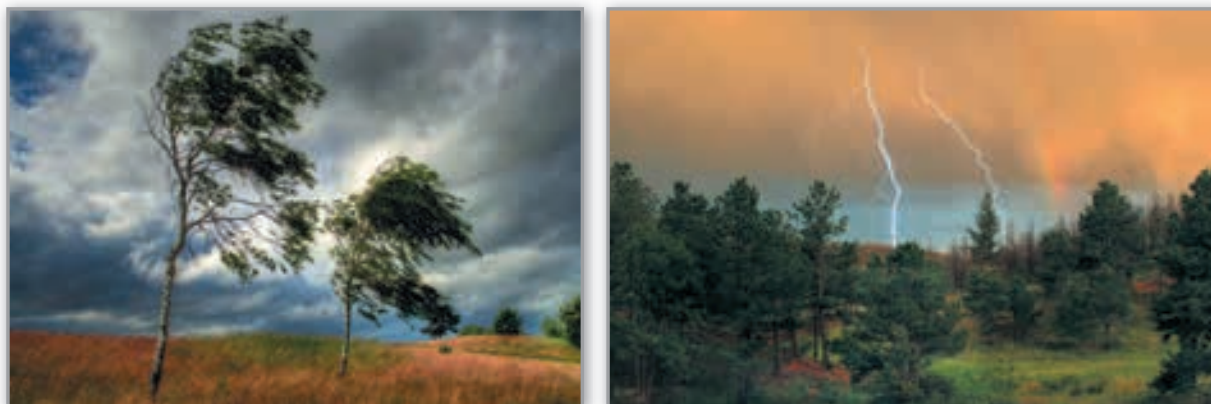

СПОСТЕРІГАЮ ЗА НЕМОВНИМИ ЗВУКАМИ І ЗВУКАМИ МОВЛЕННЯ

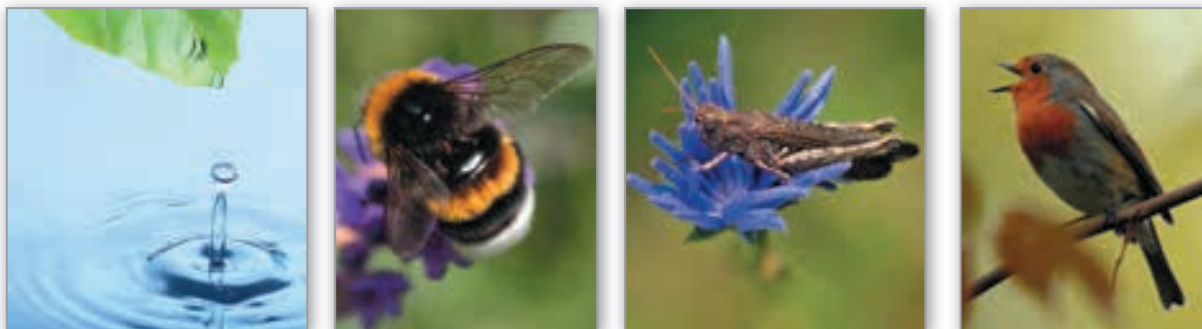
- Які звуки утворюють зображені предмети?

- Які ознаки наближення грози зображено на світлинах?

- Якими звуками наповниться ліс після дощу?

Перегляньте відео і скажіть, які звуки у природі ви почули.

РОЗРІЗНЯЮ ГОЛОСНІ І ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ

- Назви яких предметів починаються з голосного звуку?

- Назви яких предметів починаються з приголосного звуку?

- Назви предмети. Вимов голосні звуки, які є в цих словах.

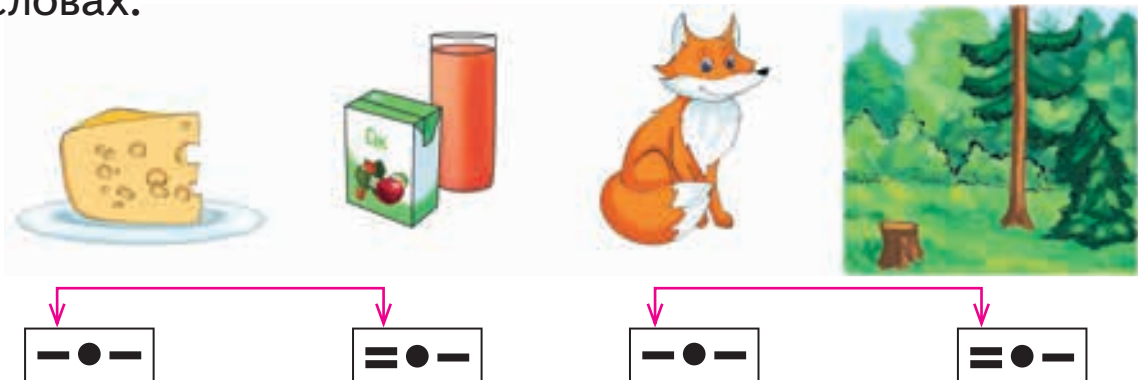

- Назви предмети. Вимов приголосні звуки, які є в цих словах.

РОЗРІЗНЯЮ ТВЕРДІ І М'ЯКІ ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ

- Назви предмети кожної пари. Виділи перші звуки в цих словах.

Послухайте слова. Якщо слово починається з м'якого приголосного звука — плесніть у долоні.

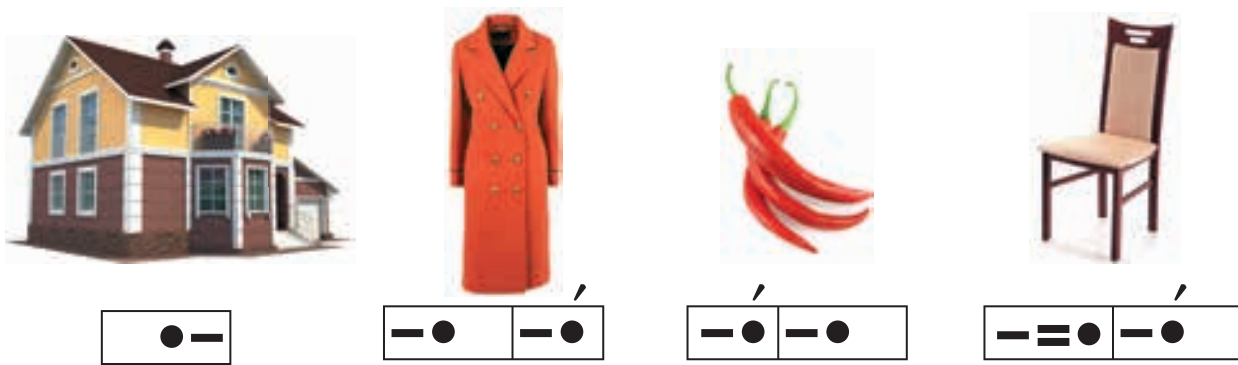
- Назви яких предметів починаються з м'якого приголосного звука?

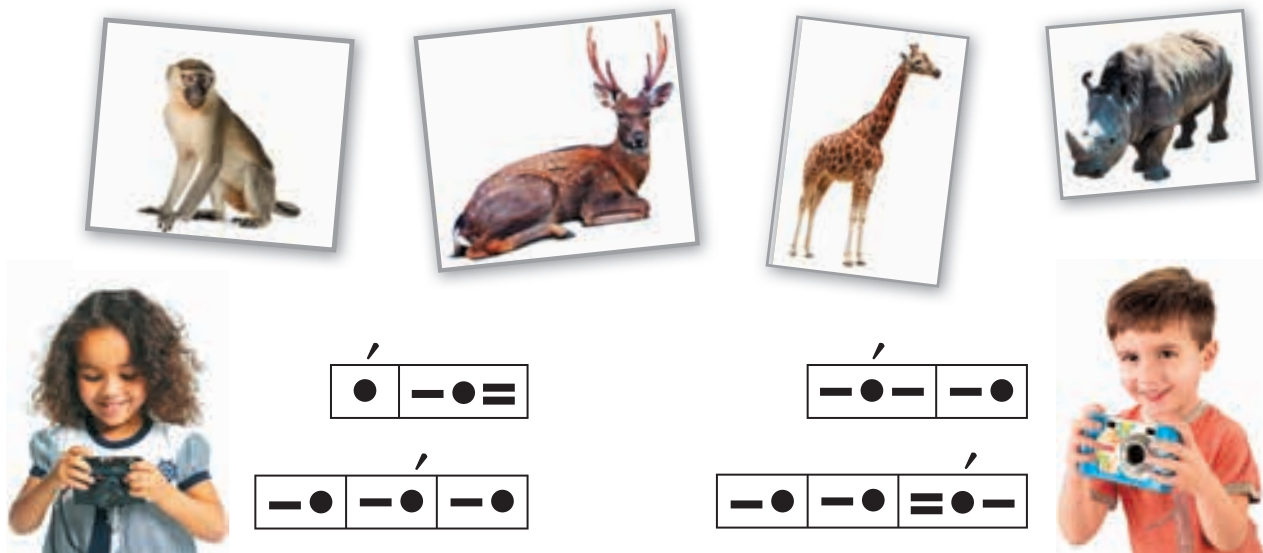
- До назви якого предмета подано звукову схему?

- Назві пропущені звуки у схемах слів.

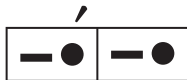

- На екскурсії в зоопарку діти фотографували тварин. Які світлини Олі, а які — Олексія? Тобі допоможуть схеми.

АНАЛІЗУЮ ЗВУКОВИЙ СКЛАД СЛІВ

- З якої казки ці герої? Назвав яких героїв відповідають схеми? Кого з героїв казки не вистачає на малюнку?

- З яких казок ці звірі?

▶ Перегляньте відео і скажіть, із якої казки ця коза.

Послухайте українську народну казку
«Вовк і семеро козенят».

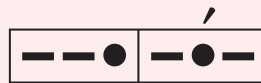
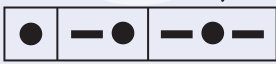

Розкажи казку за малюнками.

Підготуйте і розіграйте сценку з цієї казки.

Aa

1

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [а].

- У назвах яких предметів є звук [а]?
До якого малюнка подано звукову схему слова?

- Назви предмет і скажи, де в слові звук [а]: на початку, у середині чи в кінці слова.

а _____

_____ а _____

_____ а _____

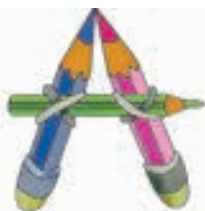

Розкажи, що зображено на малюнку 1. Прочитай букви на кульках.

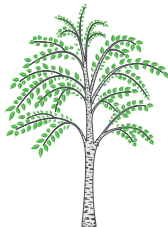
1

- З чого зроблено ці букви? Спробуйте і ви це зробити.

- Склади речення за допомогою малюнків.

_____ , а

_____ .

_____ , а

_____ .

_____ , а

_____ .

Послухайте розповідь.
Запам'ятайте слова зі **звук**ом [а].

Розкажи прослухану розповідь за м алюнками.

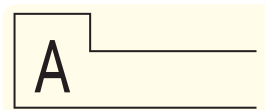
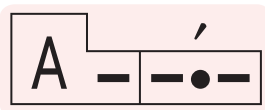
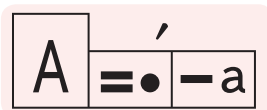
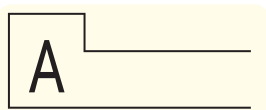

● Прочитай.

А.	А — а.	А — а — а.
А?	А — а?	А — а — а ?
А!	А — а!	А — а — а !

- Склади речення за світлинами.

- Склади речення за допомогою малюнків.

— _____, а

— _____.

— _____, а

— _____.

Розкажи, що зображено на світлинах.

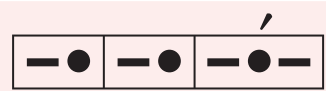
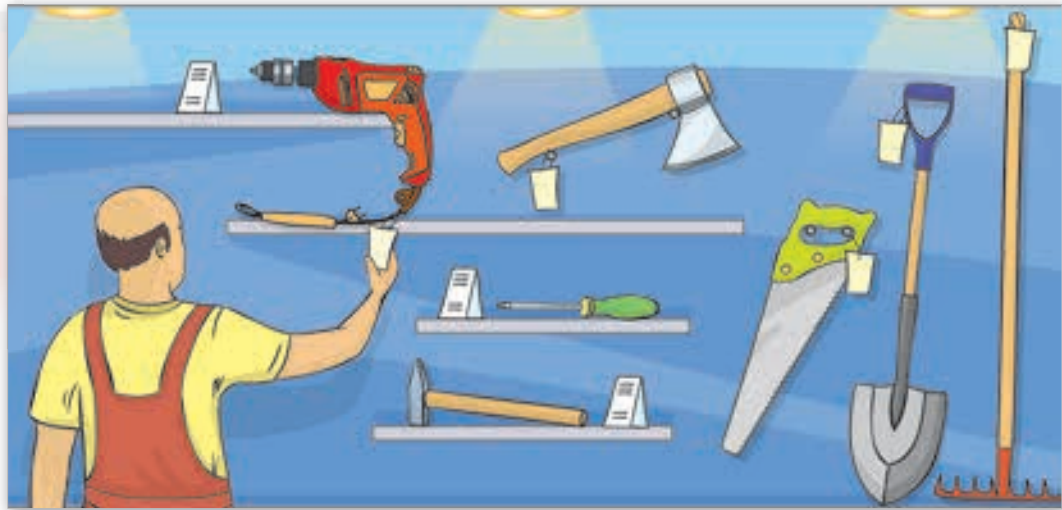

— А-а-а!

— А-а-а! А-а-а!

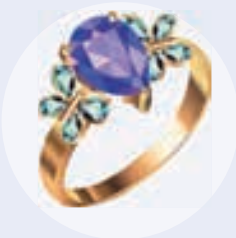
Oo

- У назвах яких інструментів є звук [o]?
За схемою слова допоможи майстру знайти інструмент.

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [o].

- Назви предмет. Де у с лові звук [o]: на початку, у ередині чи в кінці слова?

o

o

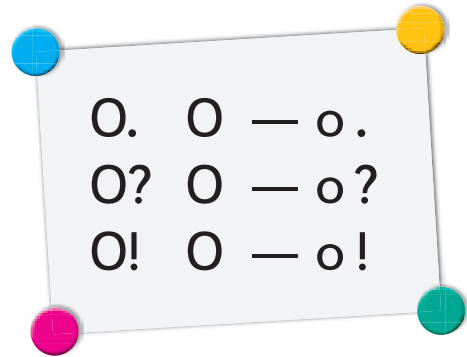
o

- Прочитай.

о	а	о
а	о	а

- Що переплутав художник?

	о		о		о	
--	---	--	---	--	---	--

- Визнач, які два слова «заховалися» в одній схемі.
- Скільки тут коlobків? Скільки серед них веселих? Засмучених? Крикливих?

Послухайте розповідь.
Запам'ятайте слова зі **звуком [o]**.

Розкажи прослухану розповідь за м алюнками.

— O-o!

— O! O-o-o!

● Визнач, де чия картина. Тобі допоможуть схеми.

0 — ● —

— ● — ● = ●

— ● — ● — ●

0 — ● — а

Розкажи, що зображено на світлинах.

— О!

— О-о!

— О-о-о!

— О-о! О-о-о!

Розгадайте ребус.

+ О = ?

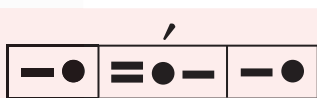
li

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [i].

- У назвах яких предметів є звук [i]? До якого малюнка подано звукову схему слова?

- Назвіть предмет і скажіть, де у слові звук [i]: на початку, у середині чи в кінці.

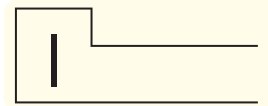
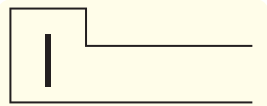
i

i

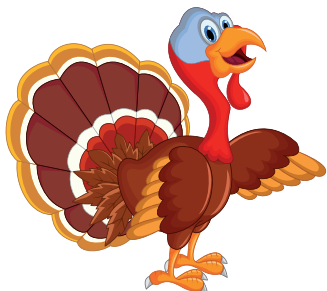
i

- Склади речення за малюнком.

- Прочитай.

і	а	о	А	О	І
а	о	і	О	ІА	
о	і	а	І	А	О

- Склади речення за допомогою малюнків.

і

— _____.

і

— _____.

і

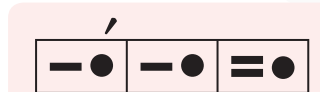

— _____.

Ии

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі **звук** [и].

- У назвах яких предметів є **звук** [и]? До якого малюнка подано звукову схему слова?
- Назві предмети. У якому складі слова є **звук** [и]: у першому, другому чи третьому?

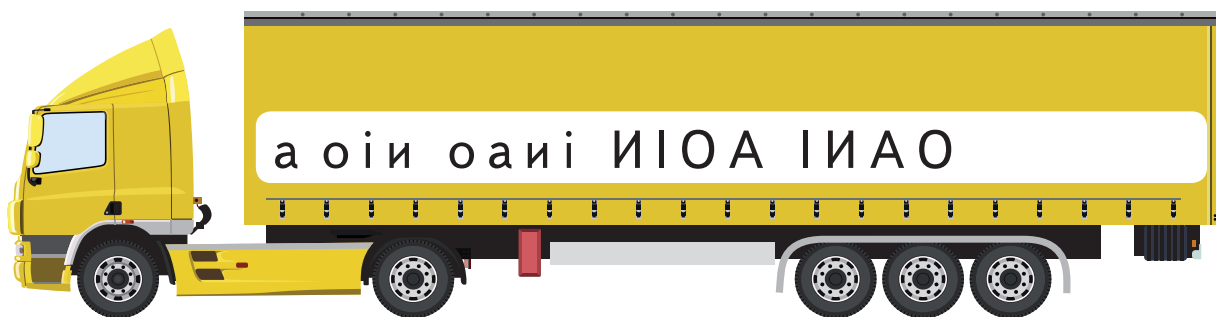

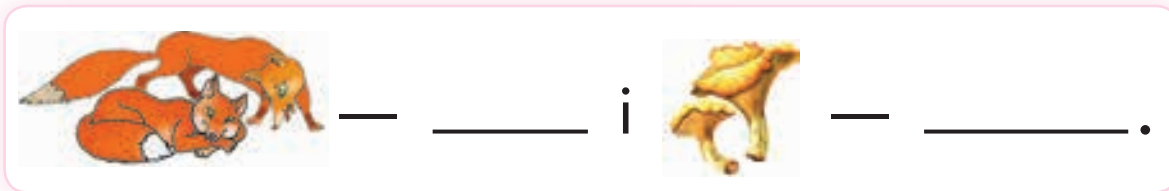
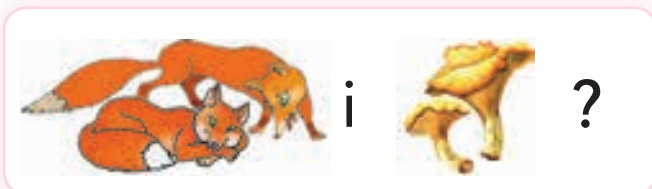
- Спробуй і ти виготовити такі букви.

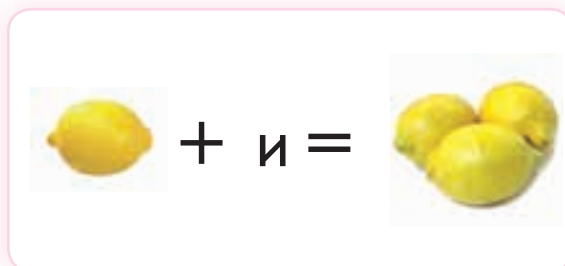
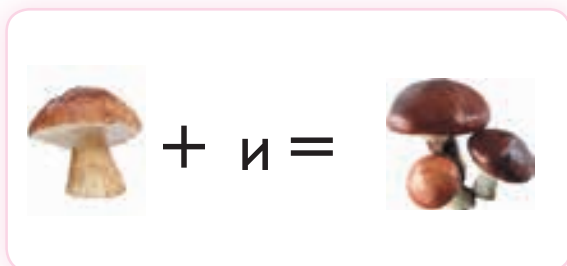
- Прочитай букви на машині.

- Розглянь малюнки. Що є спільне між ними?

Розгадайте ребуси.

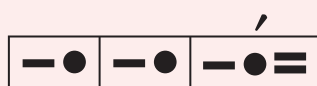
Уу

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі **звуком [у]**.

- У назвах яких птахів є **звук [у]**?
До якого малюнка подано звукову схему слова?

- Назві птахів.
У якому складі слова є **звук [у]**:
у першому, другому чи третьому?

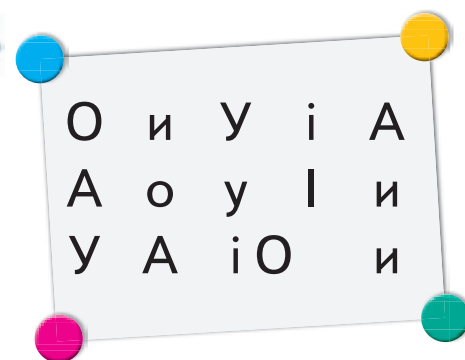

Перегляньте відео. Назвіть птахів, яких ви упізнали.

● Спробуй і ти виготовити такі букви.

● Прочитай речення за допомогою малюнків.

- Бабуся Уляна на день народження отримала подарунок, у назві якого **два склади, наголошений перший склад**. Назви цей предмет.

У	=	а	–	а
---	---	---	---	---

- Прочитай.

А → у У → а

А → у У → а

Ау

Уа

Розкажи, що зображено на світлинах.

— У-у-у!

— У-а! У-а!

— А-у-у!

- Дай дітям імена і прочитай речення за допомогою малюнків.

У   , а у   .

У   і , а у   .

Допоможіть Руслану покласти до кошика овочі, у на звах яких є **звук [о]**. А У лянці — овочі, у на звах яких є **звук [у]**. Назвіть ці овочі.

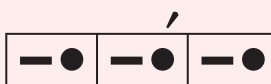
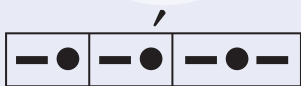
Ее

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [е].

- У назвах яких дерев є звук [е]?
До якого малюнка подано звукову схему слова?

- Назвіть предмет і скажіть, де у слові звук [е]: на початку, у середині чи в кінці.

е

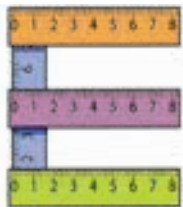
е

е

● Спробуй і ти виготовити такі букви.

● Прочитай букви на екранах.

Розгадайте ребуси.

+ и = ?

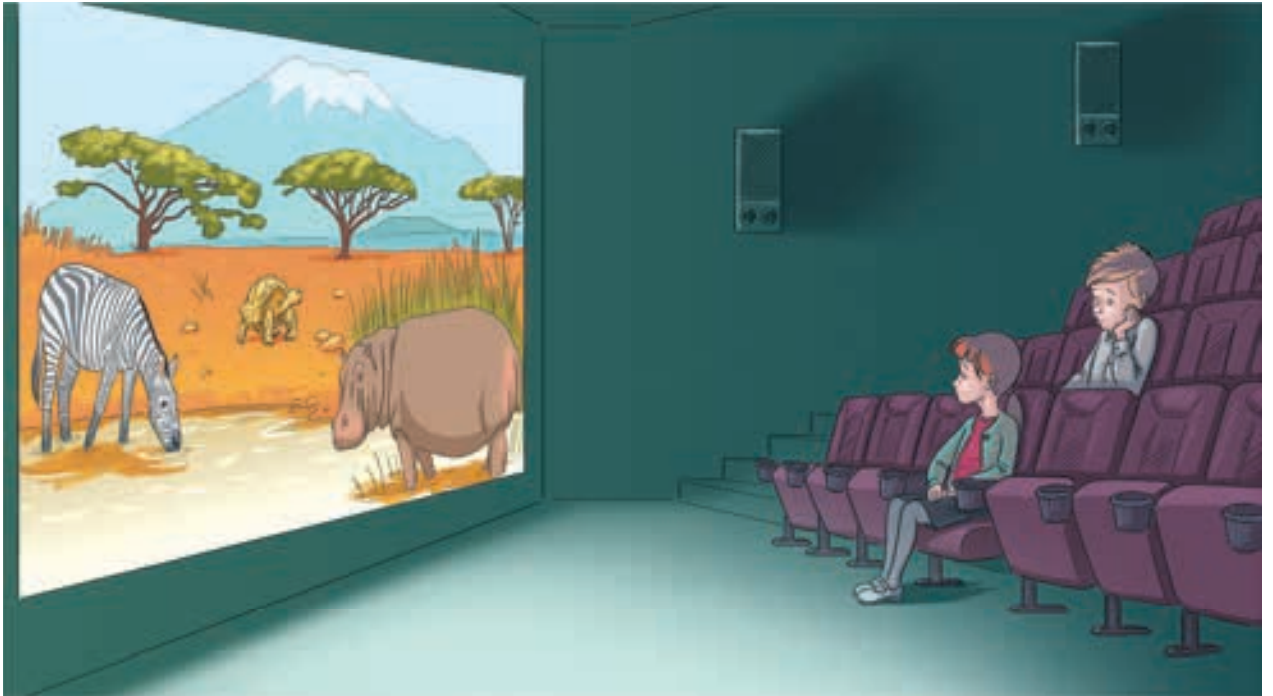
+ и = ?

Склади розповідь за малюнками.

- Добери імена глядачам — дівчинці і хлопчику.
Склади речення за малюнком і схемою.

Е _____ і _____ . Е _____

- Елла і Едуард люблять солодощі. За допомогою схем визнач і скажи, що любить Елла, а що — Едуард.

—● —● —●

—● —● —●

- Назви, які літери «ховаються» під листочками.

Розкажи, що зображено на малюнку.

— А-о-у-е-і-и!

— А-а, о-о, у-у, и-и, і-і!

- Визнач, які два слова «заховалися» в одній схемі.

— а — е — а

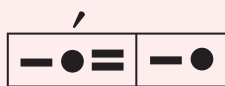
Mm

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [м].

- 1 У назвах яких предметів на малюнку є звук [м]? Назви предмет і скажи, де у слові звук [м]: на початку, у середині чи в кінці слова.
- 1 До якого предмета на малюнку подано звукову схему слова?

● Спробуй і ти виготовити такі букви.

● Склади з олівців букву **А**.
А тепер — букву **М**.

● Прочитай.

а ———> м ам
о ———> м ом
и ———> м им
у ———> м ум
е ———> м ем
і ———> м ім

м ———> а ма
м ———> о мо
м ———> и ми
м ———> у му
м ———> е ме
м ———> і мі

● Прочитай речення за допомогою малюнків.

У мама _____.

А у ?

Послухайте розповідь.
Запам'ятайте слова зі **звуком [м]**.

- Діти вибирають букет для мами. Вони можуть брати тільки ті квіти, у назві яких є **звук [м]**. Допоможи їм — назви ці квіти.

Ма-и-а

Ма--им

- Прочитай підписи до кожної світлини. Чи правильно вони підписані?

мама

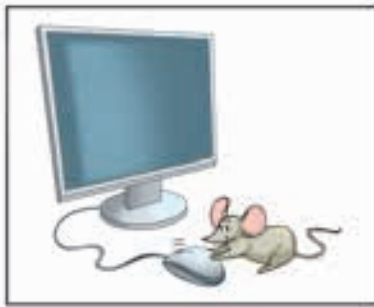
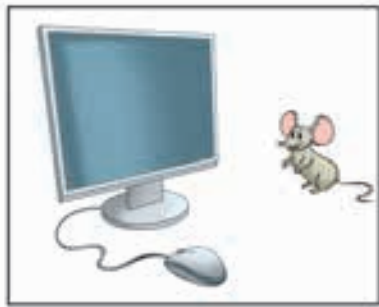
ми

Ми і мама.

Складіть розповідь за малюнками.

● Прочитай.

У

М	а	_и	_и
---	---	----	----

 мама.

І у мамі мама.

— Мама і мама?

— Мама мамі.

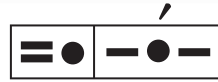
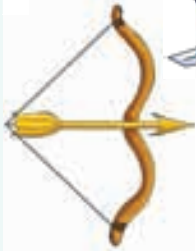
● Як називають маму мамі?

● Розгадай ребус.

МО + = ?

Лл

- Назви слова кожної пари предметів. Порівняй перші звуки в цих словах.

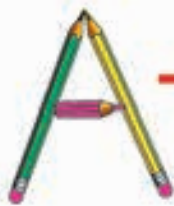
Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуками [л], [л'].

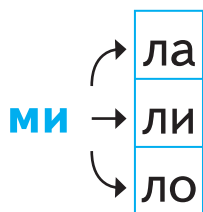
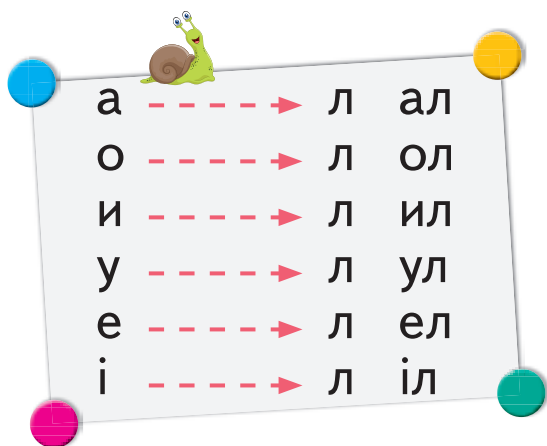
- А з чого ти зробиш букву Л?

- «Перетвори» букву А на букву Л. А як зробити букву М?

● Прочитай.

малá
мáла

мáло
мáли

малі́
малé

мі́ло
мі́ла

мі́ли
мі́лила

мі́лі
мі́ле

ламáла
ламáли

У Алли мило.
І у Олі мило.

и мили
Ми мидили

● Прочитай подані слова.

Склади з ними речення за світлинами.

малá
мáло
малé
малі́

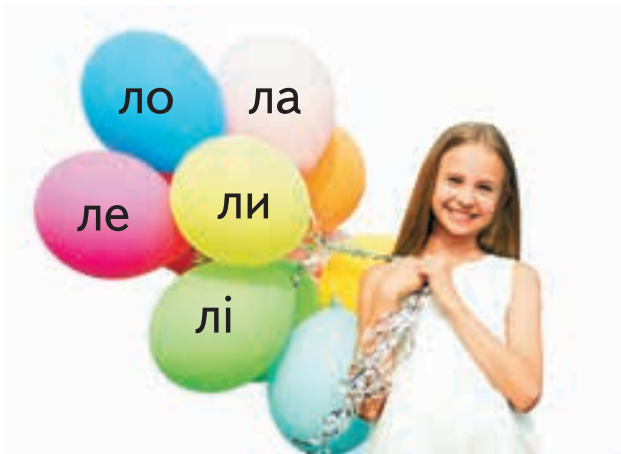

Ла́-ла!
Ла-ла-ла́!

Ла-и-а

Лео=i-

Лола

Алі́м

Алла

У Лоли

. У А ліма

. А у А лли

.

— Алло́! Алло́! Ма́мо!

— Алло́!

Алла

Емма

Елла

У Алли

. У Е лли

. А у Е мми?

- Навчися швидко читати чистомовку.

Ле — ле — ле —

малé.

Лі — лі — лі —

малі́.

Ал — ал — ал — у М іли

.

Лі — лі — лі — у Л ілі

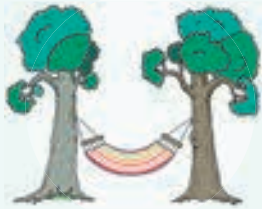
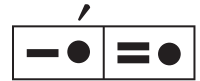
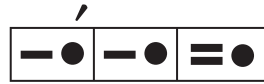
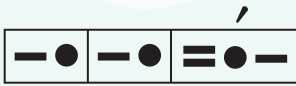

.

- А чи вмієш ти робити паперовий кораблик?

Нн

- Порівняй перші звуки у словах **ножиці** і **ніж**. Чи є ці звуки у словах другої пари предметів?

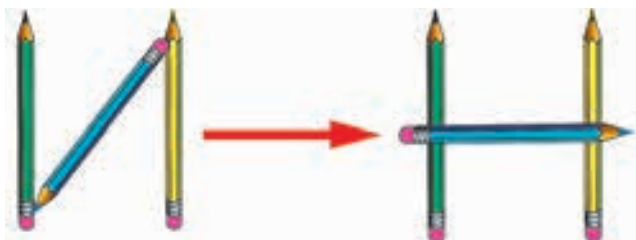
Послухайте розповідь. Запам'ятайте слова зі звуками [н], [н'].

- Спробуй і ти виготовити такі букви.

- Склади з олівців букву **И**. Як з букви **И** зробити букву **Н**?

● Прочитай.

а	→	н	ан
о	→	н	он
и	→	н	ин
у	→	н	ун
е	→	н	ен
і	→	н	ін

н	→	а	на
н	→	о	но
н	→	и	ни
н	→	у	ну
н	→	е	не
н	→	і	ні

нам **мені́** **лі́не** **лила́**
на́ми **менé** **лі́ну** **налила́**

ма́ли

лим

лимóн

__о́ни

На мало малини. А на ?

У Олени на   .

— Ала́не, на .

У Олени і у А лана .

— Он у о́лені!

Що побачили діти за вікном?
Що ви бачите за вікном свого класу?

Інна
Ніла

Аліна
Нонна

Ал'ан
Наум

— Ніно, на Нонну!

— Немо, ну-ну-ну!

Прочитайте речення.

Ніна міла лимон.
Ніна міла лимон?

Ніна мила лимон.
Ніна **міла** лимон.
Ніна мила **лимон**.

- Прочитай речення. Покажи Нілу, Інну і Ліну.

У Ніли .

У Інни .

У Ліни .

А у А лана?

ма́ми

ма́мина

ма́ми

ма́мине

ма́ми

ма́мине

ма́ми

ма́мині

ма́ми

ма́мин

Ілона малá.

Але у І лони ма́мине ,

ма́мині , ма́мин

і ма́мина .

Сс

- Назви предмети. Порівняй останні звуки в цих словах.

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [с].

- Спробуй і ти виготовити такі букви.

- Прочитай.

ас	са
ос	со
ус	су
ис	си
ес	се
іс	сі

сла	сло
слу	сли
сле	слі

оса́

о́си

у осі́

лис

ли́си

у ли́са

ліс

лісі́

у лісі́

ніс

носі́

на но́сі

ніс і н іс

Лісу на **ніс** сіла оса.

ніс .

сон

сом

сомі́

син

сині́

сі́ла

сіла

сіло

сіли

сум

сумно

сумні

- Розглянь малюнки. Прочитай слова.
Назві́ слово, яке відповідає кожному малюнку.

слон

слоні́

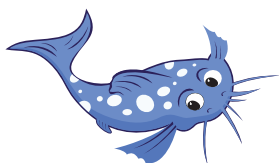
сосна́

со́сни

анана́с

анана́си

МАЛОМУСОМУСМНОСАМОМУ.

Кого сфотографував хлопчик?

Який перший звук у кожного з цих слів? А хто може бути на світліні, яка «перевернулася»?

● Прочитай слова. Назви букву, якою вони відрізняються.

лис

сім

са́ни

сіла

ліс

сам

сині́

сіла

соми́

соло́на

смола́

Су́ми

соло́ма

Сміла

Складіть розповідь за малюнком. Придумайте їй назву.

У мамі син Семен. У Семена са́ни. А у С оні сани?

- Прочитай текст. Придумай заголовок.

?

Мама, Аліса і Семен у лісі. У лісі сосни.

— Мамо, он ча сосні . А он !

— Мамо, у   !

— Семене, Алісо, у на сосні .

А он лис і лосі.

Послухайте вірш.

Запам'ятайте слова зі звуками [с], [с'].

Розкажи, що зображено на світлинах.

Кк

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [к].

- З чого зроблено ці букви? Спробуйте і ви це зробити.

- «Перетвори» букву **у** на букву **к**.

ко	ок
ка	ак
ки	ик
кі	ік
ку	ук
ке	ек

ко	→	ло
	→	са
	→	ні

ма	→	ска
ми	→	
ли	→	
ла	→	

мак
ма́ки

коса́
ко́си

коко́с
коко́си

ко́ник
ко́ники

ліс
лісо́к

син
сино́к

кілим
килимо́к

клен
клено́к

- Прочитай слова. Назви́ букву, якою вони відрізняються.

кіно
сіно

маска
каска

ко́мік
ко́мікс

калина
малина

- Утвори слова зі складів на ку́льках клоуна.

Розгадайте ребуси.

ка + = ?

ка + + ка = ?

Послухайте розповідь. Запам'ятайте слова зі звуком [к].

Розглянь малюнок. Прочитай імена дідуса і бабусі. Розкажи, чим вони зайняті.

Клим

Килина

- Розглянь малюнки. Прочитай слова. Назви слово, яке відповідає малюнку.

ка́са

коса́

ко́лос

коко́с

ма́ска

ми́ска

скака́ла

скака́лка

Спробуйте самотійно пояснити значення слів.

кака́о

ескімо́

канікули

ко́ка-ко́ла

Прочитай речення.

Знайди на малюнку Камілу й Оксанку. Опиши їх.

У Каміли сік. У Оксанки сік.

У Максима сік. А у Миколки сік.

● Розглянь малюнки. Що є спільне між ними?

Вв

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [в].

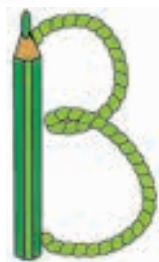

- Визнач, які три слова «заховалися» в одній схемі.
Назви звуки, якими вони відрізняються.

□ о □ о а

- А з чо г о ти зробиш свою букву **В**?

- Прочитай склади.
Визнач, у н азвах яких предметів є с клади, записані **синім кольором**.

ав ув ов ів ив ев
ва ву во ві ви ве

сова

ківі

вуса

кава

вікно

вулик

квас

віник

вулкан

ванна

вісім

кавун

весна

вісоко

вовк

весло́

новина́

вовна

весела

віклик

вола́н

веселка

віснoвoк

волосóк

Разом із друзями пограйся у слова́: ти читаєш слово, а він (вона) складає із цим словом речення.

вілив

вікинув

вімовив

налів

віконав

вісловив

віклав

вімкнув

вісмикнув

Послухайте розповідь. Запам'ятайте слова зі звуком [в].

- Назви предмети, зображені на кожній із карток, які тримають хлопчики. За першими звуками слів дізнайся, як звати цих хлопчиків.

- Розглянь малюнки. Прочитай слова. Назви слова, які відповідають кожному малюнку.

віник

вінок

слива

слава

вєсла

весна́

сім

вісім

Слава — в ін.

Іванна — вона.

Слава і Іва́нна — вон и.

- Прочитай. Покажи на малюнках Валю і Віку.

У Валі вінок.
 І у Віки вінок.
 У Віки у в інку маки.
 А у Ва ли но му вінку —
ко ло с к и.

В Іванка і Віки Василина.

Вона навесні кавуни. Іванко носив
 і по ли ва в кавуни.

А Віка? Вона лінива? Ні, вона малá!

Восени внуки смакували в ел и к и м к а в у н о м і синіми с л и в а м и.

Слово у с лові.

слон

слова

вісім

носила

умова

Rr

- Назви, хто і що зображено на малюнках.
Порівняй звуки, позначені стрілочками.

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуками [р], [р'].

- Спробуй і ти виготовити такі букви.

ра	ро
	ру
ри	рі

рак	рік
рис	ріс
сир	мир

нора
 кора
 сира́
 сіра
 віра

кран
 крик
 крос
 крем
 крук

ра́но
 ранок
 равлик

краса́
 красі́во
 карасі́

і́рис
 і́риска
 кри́ла

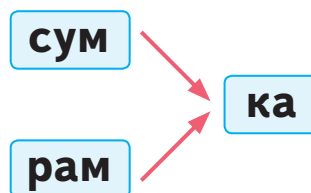
роса
 росла
 рослі́на

крок
 кроки
 кросі́вки

рука
 рукав
 руло́н

ріка́
 крі́сло
 серіа́л

море
 кре́кер
 рекла́ма

- Розглянь малюнки. Прочитай слова. Назви слова, які відповідають кожному малюнку.

орел
 осел

манка
 марка

корова
 корона

ролики
 кролики

Слово у с лові.

марка

сорока

скоромовка

Послухайте розповідь. Запам'ятайте слова зі звуками [р], [р'].

- Прочитай імена дітей. Знайди серед дівчаток і хлопчиків близнюків.

Віра

Ірина

Лариса

Марина

Макар

Руслан

Арсен

Роман

- Розглянь малюнки. Що в них є спільне?

Розгадайте ребуси.

лка

В

КОЛО РІКИ РОСАВА

Ранок. На ранкова роса. Он у равлики. А он . Вони весело кв́акали, високо ска́кали і ловили к омарів.

Коло ріки Роса́ва мама Віра, синок Руслан і мала Маринка.

Русланові вісім років. Він наловив сім линів, окунів і карасів. А м ама віловила рака і к инула у .

— Ура! Ура! — вес ело, мов , скакала Маринка.

Коло сіла Мурка.

— Мурко, Мурко! — л аскаво кликав Руслан, — на карасика!

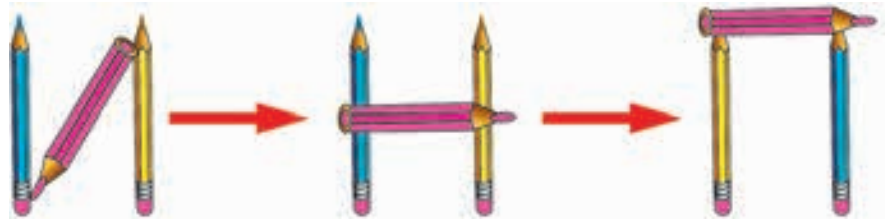
Пп

Послухайте розповідь. Запам'ятайте слова зі звуком [п].

- «Перетвори» букву **И** на букву **Н**.
Букву **Н** — на букву **П**.

пе па пу пи пі по

пора

па́ра

перо́

поле

па́рус

перо́н

поет

парк

пери́на

порт

парка́н

пери́ла

папір

пе́сик

пісок

павук

пена́л

пікні́к

панама

пе́псі

пі́вник

паку́нок

пеліка́н

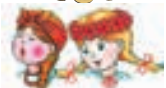

піа́ніно

НА ІВАНА КУПАЛА

У липні — Івана Купала.

 рано-рано плели красиві вінки. Вони вірили у велику силу рослин. А коло ріки палили великі .

 і співали веселі пісні і парами високо перескакували .

 пускали вінки у ріку і співали:

— Пливи, вінку, пливи!

Вінки поволі пливли.

- Простеж, як у творюються нові слова.

пе́рли

перлі́на

перлі́нка

перу́ка

перука́р

перука́рка

пі́санка

писанка́р

писанка́рка

- Розглянь малюнки. Прочитай слова. Назви́ слова, які відповідають кожному малюнку.

кава

пава

палка

пилка

песик

персик

па́ска

ласка

- Розглянь малюнки. Що в них є спільне?

- Прочитай речення. Яке слово треба додати в останньому реченні?

У Поліни про пуму і мавпу.

У Павлика про півника і пелікана.

У Поліни і Павлика   про _____.

- Розглянь малюнок. Прочитай текст. Дай відповіді на запитання.

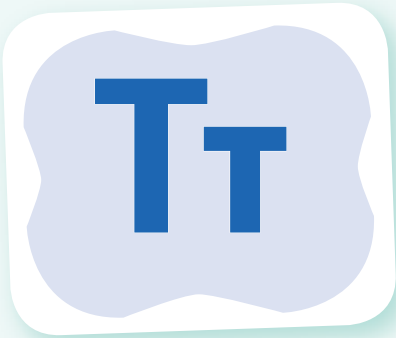
АКВАПАРК

Поліна і Павлик плавали в аквапарку. Поліна пливла поволі. А Павлик?

Пилип в аквапарку пірнав. А Каріна?

- Перевір, чи дотрималися тато і син запланованих покупок.

<ol style="list-style-type: none"> 1. Лампа 2. Панама 3. Пилосос 		<ol style="list-style-type: none"> 1. Пенал 2. Папір 3. Папка
---	--	--

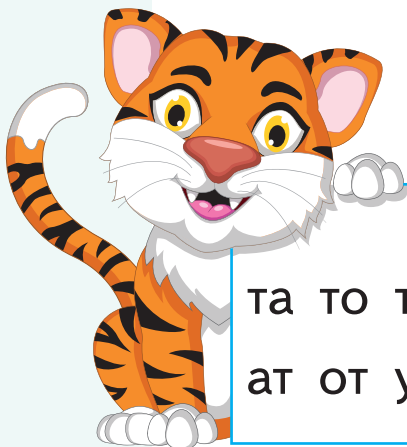
- Назви предмети. Порівняй перші звуки в цих словах.

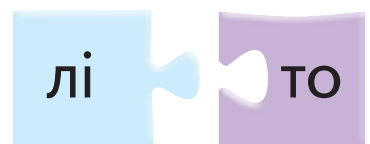
Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуками [т], [т'].

- «Перетвори» букву **Н** на букву **П**. А потім букву **П** на букву **Т**.

та то ту ти ті те
ат от ут ит іт ет

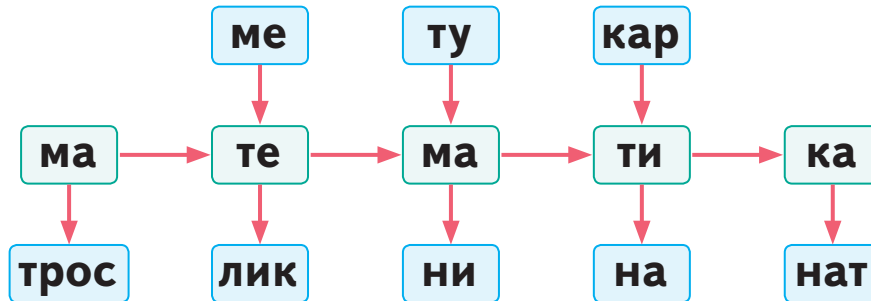

та
так
таксі
та́кса

ти
іти
віти
квіти

сто
тісто
місто
намисто

те ніс	та но́к	ту ман	ап те ка
те атр	та лант	ту рист	те рка
ка те	та рі л ка	ту рнік	те р мо с
то рт	ві те р	а к тор	ка п ітан
по рт	ка те р	авіа то р	во ро та р
сп о рт	то́ сте р	мо ні то р	во ло н те р

Пограйтеся у с лова́. Продовжіть ланцюжок слів.

трактор --> **ракета** --> **аеропорт** --> **термос**

Літали три, літали три,
літали три сороки.
І сіли три, і сіли три
на липу, на високу.

Послухайте розповідь. Запам'ятайте слова зі звуками [т], [т'].

метр

міст

листок

квітка

метро

місто

листопад

квітнік

теніс

таксі

спорт

тенісист

таксист

спортсмен

тенісистка

таксистка

спортсменка

- Розглянь малюнки. Що в них є спільне?

- Прочитай вірш. Кого з дітей зображено?

За Олексієм Катричем

У Мартусі котики.

У Микити коники.

У Катрусі кактус.

У Олесі ослик.

У Тамари курка.

У Максима куртка.

А наместо і к оралі —

у Світлани і Н аталі.

ТЕАТР У К ЛАСІ

У вівторок у нас виста́ва. Тарас, Тимур і Тамара — артисти. Вони ставили виставу «Котик і Півник». Тарас — Котик, Тимур — Півник, а Тамара — Лиска.

Котик у лісі, а Півник у кімнаті сам.

Лиска стала коло вікна і пок лікала:

— Півнику, Півнику!

А Півник:

— Ток-ток! Он там Коток!

От Лиска посіпала коло вікна проса. Потім постукала у скло і пок ликала:

— Півнику, Півнику! Тут просо!

А Півник:

— Ку-ку-рі-ку-у, Котику!

То Лиска і в текла.

Усі вітали артистів квітами.

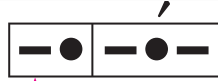
Прочитайте у к ласі українську народну казку «Котик і Півник».

Розподіліть ролі та підготуйте виставу за ка зкою.

Дд

- Назви зображені предмети.
Порівняй перші звуки в цих с ловах.

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуками [д], [д'].

- Хто прочитає швидше?

дим
дім
дід
мед
сад
рід
лід
два
дно

диво
дині
діти
діра́
дірка
слід
клад
дріт
двері

Д	Т
дам	там
дим	тим
діло	тіло
плід	пліт
двір	твір

Слово у с лові.

лимонад крокодил ведмедик

- Прочитай. Замість крапок додавай слово.

Один , ...

Два , ...

Одна , ...

Дві , ...

Одне , ...

- Простеж, як у творюються нові слова.

сад

дим

дар

садок

димар

дарунок

садівник

диміти

дарувати

друкар

диктор

двір

друкарка

дикторка

двірник

друкувати

диктувати

?

- Данилко на сніданок хоче приготувати салат за маминим рецептом. Чи все він підготував для цього?

Салат

Склад:

- одна капустина;
- дві редиски;
- три помідори;
- кріп до смаку.

Посолити.

Полити

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуками [д], [д´].

лі д	ра д іли	д ідóк	вуд к а
полі т	леті л и	т ітка	квіт к а

- Додай одне слово.

Летіли під _____.

Долетіли до _____.

Налетіли на _____.

Прилетіли в _____.

Полетіли у _____.

Пролетіли над _____.

- Прочитай текст. Добери заголовок.

_____?

Дніпро, Десна, Дністéр — р іки. Вони великі і красиві. Десна несе води у Д ніпро. А Д ніпро і Дністер — у ве лике море.

- Яка назва річки у т воєму рідному краї?

- Прочитай текст. Добери заголовок.

_____ ?

У дворі дитсадка дорослі і діти садили молоді дерева. Усім керувала садівник Олена Данилівна.

— Тут посадимо липи і клени. А там далі — високі стрункі тополі.

— А коло вікон ми посадимо квіти, — несміливо порадила мала Даринка.

— Саме так, Даринко, — тут ми посадимо великі квітники! — радо мовила Олена Данилівна.

Дениско і тато посадили дерева.

Даринка подавала мамі квіти, а мама садила.

Дмитро носив у відрі воду. Діти поливали молоді дерева та квіти.

Зз

- Назви зображені предмети.
Порівняй перші звуки в цих с ловах.

Відгадайте загадку. Запам'ятайте слова зі звуками [з], [з'].

- Поясни, як «перетворити» букву Р на букву З.

за

зо

зу

зи

зі

зе

са

со

су

си

сі

се

коса

сірка

каска

слива

коза

зірка

казка

злива

віз	зорі	зима	мороз
візок	зірка	взимку	морозив
возити	зорепад	зимувати	заморозив

- Розглянь малюнки. Прочитай слова. Назви слова, які відповідають кожному малюнку.

ваза
вази

вазон
вазони

валіза
валізи

водолаз
водолази

- Чим відрізняються ці слова?

замок

замок

- Прочитай. Що відповіла зозуля дітям?

За Марією Чумарною
 — Зозуле, зозуле,
 ти взимку не кувала,
 у саду не літала,
 на високе дерево не сідала.
 Де ти зимувала?

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуками [з], [з'].

звірі

зі́мно

зази́рнути

заме́ти

зра́нку

задрі́мати

ковзани

завтра

заморозити

зраді́в

морозиво

зірвав

замерзло

заплакав

візеру́нки

казка

казати

записка

казкар

розказати

записник

казкарка

переказати

записувати

Складіть розповідь за початком і ма люнками.

Село Зазірки недалеко від лісу.

Ліза і Мирон зліпили...

А далі?

ВЕСЕЛА ЗИМА

Завітала до нас зима. Засіпала міста і села.
Настелила на землі килим. Намела високі замети.
Замела навколо і ліси, і степи, і гори.

Мороз прикрів візерунками вікна. А с тавкі,
озера і ріки замурував у лід.

Діти раді зимі. Тато залив коло дому ковзанку.
Ліза і Назарко стали на ковзани — і на ковзанку!
А Лесик посадив Зіну на санки і ве зе.

Зима морозна, але така весела!

ЗИМАЗМОРОЗАМИЗИМУВАЛА.

Бб

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [б].

- А з чо г о ти зробиш свою букву **Б**?

- Хто прочитає швидше?

бук

бік

бал

дуб

бак

бик

біб

лоб

баба

риба

бант

бокс

банк

зубр

брат

краб

ба бу бе бі бо

па пу бе пі по

бік

пік

борт

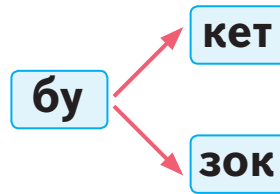
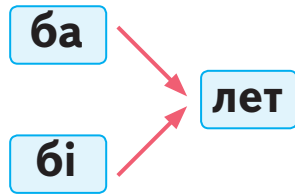
порт

кубло

дуло

рибка

ріпка

буква

буквар

абетка

бібліотека

букви

букварик

азбука

бібліотекар

- Прочитай. Порівняй.

На березі сиділа білка.
На березі ріки — бобер.

- Про що запитували діти в бере зи? Що вона відповіла?

Марія Чумарна

— Березо, березо,
ти листом не зе леніла.
Куди ти взимку
золоті листки поділа?

КОТИКОТИВКЛУБОКПОКОЛУ.

Послухайте розповідь. Запам'ятайте слова зі звуком [б].

- Розглянь малюнки. Прочитай слова. Назви слова, які відповідають кожному малюнку.

білка

бинт

банан

кубок

булка

бант

баран

кубик

- Добери потрібне слово.

Дуб, береза і верба — д ерева.

Барвінок і не забудка — к віти.

Зебра, борсук і б урундук —

Бокс і ба скетбол — ви ди спорту.

А барабан і т руба —

- Вибери собі скоромовку.

Пора рибу ловити,

бо треба обід варити.

Треба бубликів купити,

будемо молоко пити.

У висоту стрибав стрибун,

слідкували всі з т рибун.

БУДЕМО БОКСЕРАМИ

Борис і Данило — браті. У середу вони відвідали бібліотеку. Брати вибрали собі розповіді про бокс і боксерів.

Тато зрозумів синів і купив усім квитки на бокс. Борис і Данило зраділи!

У суботу тато повів синів на бокс. Вони уболівали за боксера Олександра Усика. На ринзі він був в образі козака.

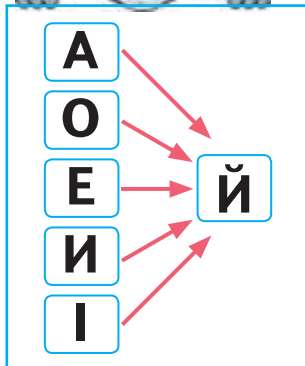
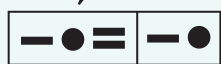
— Нокáут! Сла́ва! Бра́во! — усі раділи перемозі Олександра.

— І ми будемо відомими боксерами! — упевнено сказали брати.

Йй

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [й].

мий
мій
лий
рий
рій
пий
сій

бий
бій
дай
дуй
йти
йде
йду

змй

змий

лйка

мйка

сойка

майка

лінійка

копійка

двійка

трійка

йо

йод

тві

сві

кра

зна

й

айстри

майдán

майстер

трамвай

тролейбус

район

майонез

клей

вирй

музей

знайомий

серйозний

Міркуй! Добирай слова!

літо — літній
зима — зимовий
весна — ?
краса — ?
смак — ?

мир — мирний
дуб — дубовий
сосна — сосновий
береза — березовий
клен — ?

А навпаки?

добрий — злий
веселий — сумний
високий — ?

новий — старий
мокрый — ?
кислий — ?

Складіть розповідь за малюнками.

— Ой! Ай!

— Ура-а-а!
— Покатайте!

— Е-е-й!

Міркуй! Добирай слова!

Йосип — Йосипок Олексій — ?

Андрій — А ндрійко Матвій — ?

Сік зі сливи — сливовий сік.

Сік із малини — малиновий сік.

А сік із персика?

А сік із абрикоса?

А сік із ананаса?

А з л имона?

За Галиною Манів

Був на світі біб старий,
не великий, не малій,
не товстій і не тонкій,
білий-білий — отакий!
Та й потрапив біб у с уп...
Суп із бобом с тарий дід
смакував на о бід.

А ти знав? А ти знала?

Місто Стрий побудоване на лівому березі ріки Стрий. Тому й отримало таку назву.

Тепер подумай, звідки назва у міста Дніпро.

АЙСТРИ

Побачив Андрійко у двор і сестру Марійку і одразу став розповідати.

— А в мене насінинки, — і розтулив кулак. — Мама дала. Вона сказала:

— Із насінини виросте квітка — айстра.

— Давай ра́зом ви́рос тимо красиві квіти, — запропонува́ла Марійка братові.

— Добре, давай! — в ідповів Андрійко.

Посадили діти насінинки в .

— Не забувайте поливати, — пора дила мама.

Діти дбайліво поливали айстри. А коли квіти пророслі, то Андрійко виніс на балкон.

Незабаром айстри розквітли. А к олір такий різний — і б ілий, і с иній, і б узковий... Красиві вирости айстри!

Послухайте вірш. Розкажіть, про яких тварин сказано у вірші. Де вони живуть?

Поміркуй! Добери слово!

У собаки будинок — т о його будка.

У ліса в лісі — нора.

У білки в с осні — ду пло.

А в ле леки на дереві — ?

- Ознайомся з різними видами будинків.

- А хто живе в цих б удинках?

дім	<u>будинок</u>	рід
удома	<u>споруда</u>	<u>рідна</u>
домі́вка	<u>солodka</u>	роді́на

МІЙ ДІМ

Різні на планеті будинки. Великі й малі. Красиві й дівні. Але всім мила і тепла рідна домівка.

Мій будинок — не п росто споруда. Мій дім — то мама і тато, брат і сестра, мій песик і котик. У рідній оселі все так є миле і знайоме! Тут мама співала нам колискові пісні. А татко розповідав казки. Ми в рідному домі радісні й веселі.

У рідному домі — і во да солodka!

Що ти можеш розповісти про свій рідний дім?

- Що означає — «будинок — не просто споруда»?
- Під час прогулянок спостерігай, у яких будинках живуть люди, а в яких — тварини.

Розкажи, що зображено на малюнку.
Допоможи Дідові Морозу роздати дітям подарунки.

НЕЗАБАРОМ КАНІКУЛИ

Добру звістку принесла нам у клас Віра Йосипівна:
— Діти, незабаром настане Новий рік. Він принесе вам зимові канікули. А канікули — то санки і ковзани, різні маскаради і кóнкурси. Прийде до вас Дід Мороз і принесе в т орбині різні подарунки.

Ми зраділи і вс і разом весело проспівали:

— Канікули, канікули до себе нас покликали!

Який настрій у тебе напередодні канікул?
Прочитай текст і розкажи, який настрій у дітей.
Як вони планують провести свої канікули?

Ура! Завтра у нас канікули!

Байдикувати ніколи!

Нам ніколи й присісти, бо треба побувати в театрі
і в кіно. Відвідати музей, бібліотеку, потім ковзанку.
У суботу побувати на маскарадї...

Ура! Канікули!

Розкажи, що зображено на світлинах.

- Як ти плануєш провести свої перші зимові канікули?

ЗМІСТ

Любі діти!	4
Здрастуй, школо!	5
Я вчуся знайомитися, спілкуватися.....	6
Ознайомлююся зі словами — н азвами предметів. ЩО?	8
Ознайомлююся зі словами — н азвами предметів. ХТО?	10
Ознайомлююся зі словами — н азвами дій. ЩО РОБИТЬ?	12
Ознайомлююся зі словами — н азвами ознак. ЯКИЙ? ЯКА? ЯКЕ? ЯКІ?	14
Ознайомлююся зі словами, якими називають кількість предметів.....	16
Досліджую речення.....	18
Ознайомлююся зі знаками в кінці речення . ?!	20
Ознайомлююся зі службовими словами.....	22
Ділю слова на склади.....	24
Ознайомлююся з наголосом у словах.....	26
Спостерігаю за немовними звуками і звуками мовлення.....	28
Розрізняю голосні і приголосні звуки.....	29
Розрізняю тверді і м'які приголосні звуки.....	30
Аналізую звуковий склад слів.....	32

Буква А а	34
Буква О о	38
Буква І і	42
Буква И и	44
Буква У у	46
Буква Е е	50
Буква М м	54
Буква Л л	58
Буква Н н	62
Буква С с	66
Буква К к	70
Буква В в	74
Буква Р р	78
Буква П п	82
Буква Т т	86
Буква Д д	90
Буква З з	94
Буква Б б	98
Буква Й й	102
Мій дім	106
Незабаром канікули	108
Планую свої канікули	109

Навчальне видання

ВАШУЛЕНКО МИКОЛА САМІЙЛОВИЧ
ВАШУЛЕНКО ОКСАНА ВІКТОРІВНА

Українська мова
БУКВАР

Підручник для 1 класу закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

ВИДАНО ЗА ДЕРЖАВНІ КОШТИ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Редактор *О. С. Криворучко*
Технічний редактор *Л. І. Аленіна*
Комп'ютерна верстка *К. П. Мирончик*
Коректор *Т. П. Єресько*

Формат 84×108 ¹/₁₆. Ум. друк. арк. 11,760 + 0,525 форзац
Обл.-вид. арк. 12,58 + 0,89 форзац. Наклад 101 880 пр.
Зам. №

ТОВ «ВИДАВНИЧИЙ ДІМ «ОСВІТА»

Свідоцтво «Про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції»
Серія ДК № 6109 від 27.03.2018 р.

Адреса видавництва: 04053, м. Київ, вул. Обсерваторна, 25
www.osvita-dim.com.ua

Віддруковано у ПРАТ
«Харківська книжкова фабрика «Глобус»»
61052, м. Харків, вул. Різдвяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com